

Bernardo Fernández

Drakenogen

Vertaald door Jacqueline Visscher

SIGNATUUR

2010

Mokèlé-mbèmbé

Bangweulumeer, Zambia, 1869

De groene jungle zinderde in de hitte.

De warmte wekte Lorenzo Cassanova om zeven uur 's ochtends. Op dat tijdstip hadden de kampgeluiden hem anders toch wel uit zijn slaap gehaald.

Met hun gebruikelijke herrie, die de Italiaan sterk deed denken aan de bazaars in Alexandrië, maakten de jagers die hij uit Egyptisch Sudan had meegenomen zich op om de dag te beginnen.

Hij rekte zich uit op zijn *angareb*, de Afrikaanse versie van het veldbed, voor hij opstond. Hij dompelde zijn gezicht in de kom fris water en woelde met zijn vingers door zijn donkere baard, een miniatuuroerwoud dat zijn kin had opgeslokt.

Hij knoopte de kaftan van Egyptisch katoen waarin hij sliep open. Gedurende de nacht was deze door het zweet aan zijn huid geplakt als de laag schmink die de pygmeeën uit de streek op hun lichaam aanbrachten. Hij pakte een schoon legeroverhemd uit de hutkoffer, en dankte in stilte de slavinnen die het kamp op orde hielden.

Hij verliet de strooien hut. Een wolk muggen verwelkomde hem. Het kampement, een cirkelvormig, met paalwerk omheind terrein vol kralen en kooien, lag op een paar meter van de oever.

Achteraan, voorbij het stekelige vlechtwerk dat de toe-

gang tot het kamp afsloot, strekte het meer zich uit aan de horizon. Over het water gleden koppels vogels die de lijn van de oever volgden. In de verte dreven enkele krokodillen.

In het midden van het kamp hadden de jagers de hutten en kralen opgetrokken rond een groot vuur dat de hele nacht brandde om de wilde dieren af te schrikken, en waarvan nu slechts rokende resten over waren.

De Sudanezen zongen en dansten vaak tot heel laat rondom het vuur. In tegenstelling tot andere jagers omringde Cassanova zich niet met Europeanen. Behalve dat dat hem een zekere faam als excentriekeling bezorgde, gaf het hem ook de mogelijkheid zich ongestoord aan te sluiten bij de braspertijen van zijn mohammedaanse helpers.

De ploeg bestond uit Takturi-krijgers, kunstige valenzetters en woeste jagers die een galopperende olifant wisten te onderwerpen door zijn pezen door te snijden, en Hawati-vissers, zoetwaterharpoeniers gespecialiseerd in de jacht op krokodillen en nijlpaarden. Bij hen voelde Cassanova zich thuis, als een ware Siciliaan met Carthaags bloed.

Op de markt in Congo gekochte slavinnen completerden de karavaan. Ze kookten voor de mannen, molken de geiten, voederden de dieren, hielden het kamp schoon en niet zelden namen ze de mannen met heimwee naar de Nijldelta troostend in hun armen.

Ook Cassanova zelf had zijn toevlucht bij hen gezocht wanneer de eenzaamheid in zijn borst kronkelde.

In de kralen zaten allerlei dieren die de muggen en de verveling probeerden te verjagen. Het kamp wekte door deze verzameling de indruk dat de mensen zich hier voorbereidden op een nieuwe zondvloed.

Zo was het niet. De Italiaanse jager ving ze voor een Duitse handelaar in exotische dieren, Carl Hagenbeck.

Cassanova beschouwde de Duitser als zijn beste klant ondanks diens vele buitenissigheden; de opvallendste was wel dat hij vaak in het meervoud over zichzelf sprak.

Ze hadden elkaar een kleine vijf jaar eerder leren kennen, toen Cassanova in Triëst ontschepte met een lading dieren die hij in Noord-Abessinië had gevangen. Hagenbeck, een lange, slanke man met verfijnde manieren en een stel blauwe ogen die Cassanova deden denken aan saffieren, was een even onverbiddeijk onderhandelaar als de leeuw van de savanne.

Oloffson, een Noorse textielhandelaar die Cassanova in Alexandrië had ontmoet, stelde de jager voor aan Carl Hagenbeck. Dat gebeurde ter plekke, op de kade, zodra hij de Italiaan tussen de menigte stuwadoors en zeelieden ontwaarde. Cassanova liet zijn mannen hun lusten bevredigen in de nabije bordelen om zelf een overeenkomst te sluiten met de man die hij zojuist had leren kennen.

In Het geslachte lam, de armzalige taveerne waar ze de koop sloten, bood de Duitser die enkel thee dronk nog geen kwart van wat Cassanova voor zijn dieren vroeg.

‘Hoe kan ik er zeker van zijn dat ze niet ziek zijn, *signore* Cassanova?’ vroeg hij op zachte toon.

‘Het zijn gezonde dieren, meneer. Zoals u weet zijn het de sterkste dieren die de haven halen. Het grootste deel is onderweg al doodgegaan.’

Hagenbeck nam een slok van zijn thee. Hij richtte zijn kille blik op Cassanova. Vergeleken bij hem leek de Italiaanse jager met zijn warrige baard als geblakerd struikgewas net een van zijn Sudanese jagers. Dat was hij ook bijna.

‘Tweeduizend mark. Meer niet. Neemt u het of niet?’

Cassanova zei niets. De gentleman voegde eraan toe: ‘Ik ben ervan overtuigd dat Geoffroy de Saint-Hilaire, de directeur van de Jardin d’Acclimatation in Parijs, u graag wat meer zou bieden. Niet veel. Of Charles Price, de directeur van de dierentuin in Londen. Maar zij zijn niet hier. En tja, die steden zijn heel ver weg ...’

Hagenbeck dronk de rest van zijn thee op. Hij legde een paar muntstukken op tafel, genoeg voor zijn drankje en de fles grappa die Cassanova soldaat maakte. Soepel als een balletdanser stond hij op.

‘Het was me een genoegen u te ontmoeten, signore,’ zei hij op weg naar de uitgang. Hij viel daar in die taverne net zo uit de toon als een bedelaar in Versailles.

‘Vijfentwintighonderd,’ mompelde Cassanova zonder op te kijken van zijn glas. Zijn blik vertroebelde.

‘Nú bied ik achttienhonderd,’ antwoordde Hagenbeck achter hem, die vanaf de drempel van de haveloze tent de haven observeerde. De drukte op de kade drong naar binnen. De stamgasten sloegen hen met morbide belangstelling gade.

‘Tweeduizend,’ de jager kneep zijn ogen stijf dicht om te voorkomen dat er een traan uit rolde, die op zijn gezicht net zo uit de toon zou vallen als Hagenbecks aanwezigheid in die kroeg.

‘Negentienhonderd.’

Cassanova liet een moment voorbijgaan. Toen hij hoorde dat Hagenbeck de avond tegemoet ging, mompelde hij bijna onhoorbaar: ‘Afgesproken.’

Hij hoorde niets. Maar toen hij zijn ogen opendeed, zag hij de uitgestoken hand van de Duitser.

‘Het is een genoegen zaken met u te doen, signore,’ zei Hagenbeck zonder een spoor van emotie.

Uren later, toen hij hem betaalde, verminderde hij het bedrag met de prijs van de fles grappa.

Het lawaai van twee sabelantilopen haalde Cassanova uit zijn herinneringen. De mannetjes bevochten elkaar om de ruimte van de kleine kraal waarin ze zaten opgesloten.

‘Breng die beesten tot bedaren!’ schreeuwde de Italiaan tegen zijn helpers. De Sudanezen haastten zich de dieren te scheiden.

De nabijheid van het meer had een overvloedige jachtbuit tot gevolg. De dieren kwamen naar het water om hun dorst te lessen. De meeste hadden nog nooit een blanke man gezien. Deze gebieden waren nauwelijks verkend.

Gewoonlijk ging Cassanova veel verder noordwaarts op jacht, in het Taka-gebied, dat lag tussen het grote Baraka-gebergte in het oosten en het hoge stroomgebied van de Rahad in het westen. Maar de opstanden van de Ottomaanse Mahdi hadden de Europese jagers op het zwarte continent duizenden kilometers naar het zuiden gedreven, op zoek naar minder turbulente gebieden. De Siciliaan en zijn mannen waren in Brazzaville aan boord gegaan van een stoomschip om het stroomgebied van de rivier de Congo te volgen, met de bedoeling hun kamp op te slaan op een open plek in de jungle aan de oevers van het verre Bangweulumeer.

De pygmeëen in het gebied verwelkomden de Italiaan en zijn schare mohammedaanse jagers welwillend. Met angstvallige fascinatie bekeken ze de mannen van het drijvende huis.

In de eerste dagen na aankomst trokken de Sudanezen de palissade op, bouwden ze hutten en kralen, ont-scheepten ze de kooien voor gevaarlijke wilde dieren en maakten ze het nodige in orde voor de ingebruikname

van de standplaats. De Italiaan observeerde hen terwijl hij muntthee met rum dronk om de hitte het hoofd te bieden. Ze onderbraken het werk alleen om naar Mekka gericht te bidden.

In minder dan een week was het kamp klaar. De jagers begonnen met de dierenoogst. Het ging om een grote opdracht voor twee Noord-Amerikaanse circussen en voor de dierentuin in Stellingen, bij Hamburg, waarover Hagenbeck de leiding had.

Al spoedig verschenen de streekbewoners, beladen met geschenken voor de bezoekers; kippen, geiten, bananen, kokosnoten, kalebassen, pinda's, honing en een bittere drank genaamd munkoyo werden door de pygmeëen naar de omheining gebracht.

Er werd een schranspartij georganiseerd, waarbij de dwergen alles wat ze hadden meegebracht verslonden. De Sudanezen stonden zichzelf toe tersluiks naar de wilde zuiderlingen te kijken terwijl deze op hun tamtams sloegen en rond het vuur dansten.

Cassanova at en dronk in de wetenschap dat hij het middelpunt van het feest vormde. Hij deed dit ongeïnteresseerd, sprak intussen in het Arabisch tegen Seppel, zijn vertrouwensman. Deze gaf eenlettergrepige antwoorden, zoals gewoonlijk.

De weken verstreken zonder incidenten. Al snel vulden de voor de dieren bestemde kralen en kooien zich. Antilopen, apen, meerdere leeuwen, wilde geiten, luipaarden, bavianen en zelfs zes olifanten werden na hun vangst in het kamp gehouden.

De bambenzele, zoals de pygmeëen zichzelf noemden, boden aan de jagers bij hun taak te helpen. Als kenners van de lokale fauna bleken ze heel nuttig voor Cassanova en zijn mannen.

Na bijna twee maanden naderde het jachtseizoen zijn einde. Spoedig zouden de dieren moeten worden ingescheept. Een trage zwerftocht noordwaarts wachtte ze, amper een handvol zou de eindbestemming halen.

Die ochtend stond alleen nog een van Hagenbecks bestellingen open. Ze moesten een koppel nijlpaarden vangen en die levend naar het circus van Adam Forepaugh in Philadelphia brengen.

De hawati's hadden geprobeerd de dieren in het water te vangen; het leek er echter op dat de dikhuiden verdwenen waren uit het meer. Hun zoektocht bleef vruchteloos.

Cassanova dacht dat de kampgeluiden de nijlpaarden misschien hadden afgeschrikt, dus besloot de Italiaan zich naar het zuiden van het meer te wagen om in rustiger gebieden op ze te jagen. Daarvoor zouden ze een oude truc van de Takruri gebruiken, al eerder toegepast op de Nijloevers.

Vergezeld door de leider van de pygmeeën en enkele van diens mannen voeren de Siciliaan en de Sudanezen in sloepen langs de oever, op zoek naar nijlpaardensporen.

Op een onbegroeid oeverdeel gingen ze aan land en drongen het groene duister van de dichte vegetatie binnen.

Daar stuitte de expeditie op het spoor van een zwaar dier, een spoor dat echter beslist niet van een nijlpaard afkomstig leek te zijn.

'Ook niet van een olifant, sahib,' zei Seppel terwijl hij de afdrukken inspecteerde.

Cassanova bekeek ze, onrustig. Een dergelijk spoor had hij nog nooit gezien. Hij noch de Takruri durfde zich voor te stellen welk dier ze gemaakt had. Wat wel duidelijk was, was dat het om een enorme herbivoor

ging, want het beest had hoeven en behoefde carnivoren bestonden niet.

De Italiaan riep de pygmeeënleider bij zich, die de achterhoede van de expeditie vormde. De bambenzeleider kwam, gevolgd door zijn mensen die allemaal opgewonden waren als kleine kinderen vanwege hun deelname aan de jacht. Nauwelijks zag hij de afdrukken of hij deinsde doodsbang terug. Al was zijn gezicht zwart, Cassanova kon zien dat het kereltje verbleekte. De andere dwergen deinsden ook bevend achteruit.

Seppel, die hun dialect inmiddels begon te brabbelen, vroeg wat er aan de hand was. Cassanova kon zich niet verroeren.

‘Mokèlé-mbèmbé,’ fluisterde de pygmeeënleider angstig, alsof hij oog in oog stond met de duivel.

‘Wat zegt hij?’ vroeg Cassanova, op het punt in woede uit te barsten.

‘Mokèlé-mbèmbé.’ Toen de naam herhaald werd, vluchtten de andere pygmeeën naar hun bootjes. De leider kreeg de naam er nog één keer uit voor hij achter hen aan holde. Dat was de laatste keer dat ze hen zagen.

‘Dat dier wil ik hebben, Seppel,’ mompelde Cassanova. De Sudanee gaf in het Arabisch een bevel; de mannen begonnen te werken.

Ze groeven een diepe kuil en bedekten hem met grasen, wetend dat jonge nijlpaarden op het land altijd voor hun moeder lopen. Deze zou, als ze haar kleintje door de aarde verzwolgen zag worden, ontzet in tegengestelde richting wegvluchten.

Ze lieten de vangkuil gereed achter, met de bedoeling de volgende dag terug te komen. Ze keerden terug naar hun bootjes en vertrokken richting het kamp, murw door de hitte en de muskieten.

's Nachts, terwijl Seppel en Cassanova de munkoyo deelden, hoorden ze in de verte een gil die de nachtelijke rust verscheurde.

'Hij zit erin,' merkte Seppel op.

Zonder te antwoorden nam Cassanova een flinke slok. De drank had een misselijkmakende smaak en liet een doordringende bitterheid achter. Maar het was het enige wat er was.

De hele nacht door was het gejammer van het dier te horen. Cassanova kon niet slapen. Zoiets had hij nog nooit gehoord. Het leek wel een moeder die treurde om haar gestorven kind.

Zodra het licht werd gingen ze ongerust op weg naar hun prooi. Ze troffen het gat aan omgeven door verse pootafdrukken; in de omgeving waren geen sporen van nijlpaarden te zien.

Vanuit de diepte van de vangkuil klonk het almaar zwakker wordende gekreun van het dier. De Italiaan moest denken aan het door uitputting afnemende gehuil van een kind dat urenlang heeft gebruld.

'Haal het naar boven,' beval hij, zonder een blik in het gat te durven werpen. Iets in dat gejammer bezorgde hem een onrustig gevoel dat niet bij zijn beroep als jager paste. Was het soms angst?

Een van de hawati's boog zich over de kuil. Hij deinsde onmiddellijk terug, vol afgrijzen.

'Wel verdomme ...' De Italiaan beende naar de rand van de vangkuil, zag wat erin zat en riep uit: '*Porca Madonna!*'

Vanaf de bodem van de kuil keken twee reptielenoogjes hem smekend aan. Ze zaten in een spitse kop die hem deed denken aan een slangenkop, al had deze eerder de grootte van een paardenhoofd en werd hij gedragen

door een lange nek die eindigde in een absurd olifantenlijf waaraan op zijn beurt een krokodillenstaart ontsproot.

Gedurende een, twee, vijf, vijftien hartslagen stond Lorenzo Cassanova als aan de grond genageld naar het jammerende beest te kijken. Toen hij zich uit zijn trance kon losrukken zag hij dat zijn jagers het dier net zo gefascineerd observeerden.

‘Wat is dit verdomme?’ vroeg hij aan Seppel, terwijl hij heel goed wist hoe kwetsend zijn gevloek voor de oren van een moslim was.

‘Ik weet alleen dat het geen nijlpaard is, sahib.’

Behoedzaam lieten de mannen hennepdouwen zakken, rondom het grote lijf van het beest. Het dier draaide onrustig rond en liet intussen een doordringend geschreeuw horen waarvan de jagers het bloed in de aderen stolde.

Achttien man waren er nodig om het op te hijsen. Toen ze het boven hadden gehaald, merkten ze dat zijn huid zacht aanvoelde. Op bevel van Cassanova hield Seppel een grote pan met grog, een brouwsel gemaakt van rum en suiker, voor de snuit van het beest. Het was een mengsel waarmee ze onrustige olifanten altijd kalmeerden. Het beest dronk gretig. Na enkele minuten viel het in een diepe slaap.

Terwijl ze het naar de boot sleepten, klonk er een zwaar gebulder vanuit de rimboe. Een woedend gebrul dat als een donderslag door het oerwoud daverde.

‘Wegwezen,’ beval Cassanova. Dat hoefde hij geen twee keer te zeggen, de mannen popelden om te vertrekken.

Ze hadden het dier bijna aan boord toen vanuit de dichte begroeiing opnieuw gebulder opklonk.

‘Het musketon, Seppel.’

De Moor gehoorzaamde. Hij begon het wapen nerveus te laden terwijl de rest van de mannen probeerde hun prooi aan boord te krijgen. Hij kreeg de tijd niet het af te maken.

De grond schudde alsof een kudde op hol geslagen olifanten het op hen gemunt had.

Onder de jagers brak paniek uit. Ze klauterden haastig in de boten en begonnen pijlsnel te roeien. Een angstige Cassanova probeerde nog te schreeuwen dat ze het dier goed moesten vastbinden, maar het had geen zin boven het oorverdovende gebrul uit te willen komen.

Ze waren pas een steenworp van de oever verwijderd toen een uit de diepten van de hel gekomen monster vanuit de begroeiing opdoemde en woedend op het vaartuig afstormde.

Chinese verhalen (1)

Shanghai, China, 1864

De oudste herinnering die Pi Ying had, was die aan de geur van de jasmijnthee die elke ochtend door een bediende naar zijn vertrekken werd gebracht.

De kamer van de jongen bevond zich op de tweede verdieping van het statige gebouw in de *yamen* van zijn familie, op het Engelse grondgebied in Shanghai.

De *yamen* bestond uit een dradenkruis dat gevormd werd door een rij gebouwen die haaks stond op een andere rij, met kiosken en paviljoens die om een centrale tuin heen lagen. In het midden ervan lag een vijver vol rode karpers en op het water dreven lotusbloemen en waterlelies.

De kamer van Pi Ying grensde aan de slaapkamer van zijn vader, weduwnaar sinds een tragisch verlopen zakenreis naar Peking waarvan zijn echtgenote niet was teruggekeerd.

De herinnering aan zijn moeder was vaag voor de jongen, en zijn vader was slechts een afstandelijke schaduw. Zijn opvoeding was toevertrouwd aan de oude Wang, protegé van de familie sinds de tijd van Pi Yings grootvader, die ook de opvoeding van zijn vader, Kin Fo, ter hand had genomen.

Elke ochtend trok de bediende, Sun genaamd, de bamboegordijnen in Pi Yings kamer op terwijl de jon-geheer, in wezen nog een kind, zich uitrekte in zijn ko-

peren bed dat ze uit Brighton hadden laten komen.

Vervolgens baadde hij zich in een marmeren kuip, geassisteerd door Sun, waarbij ze samen traditionele liedjes zongen om de ochtend op te vrolijkten.

Eenmaal aangekleed, in een *ku*-pantalon van zwarte zijde en een wijde *pao*-blouse, identiek aan die van zijn vader, ging Pi Ying naar de eetkamer om te ontbijten.

Gezeten aan een zwartgelakte houten tafel kreeg hij een kommetje rijst met gepocheerde eieren, eend en lychees geserveerd door Sun. Wanneer hij klaar was, begaf hij zich naar een ander paviljoen in de yamen om les te krijgen van zijn mentor.

Wang, een oude filosoof geboren in Dashnapu, een dorpje in de Chinese provincie Sichuan, bracht de jongen het schrift, de schoonschrijfkunst en de beginselen van wiskunde en astronomie bij, las met hem klassieke Chinese gedichten uit de Shi Jing en onderrichtte hem in de leer van Confucius. Kortom, hij bereidde hem voor om wanneer het moment daar was zijn vader op te volgen als hoofd van het handelshuis dat zijn grootvader Tchung Heu had opgericht.

Evenals zijn vader was Pi Ying gezegend met een verbazingwekkende intelligentie. Met zijn talent voor rekenen leek hij de handelsinstincten van zijn voorouders te hebben geërfd, al bezat hij niet de behoedzaamheid waarmee die doorgaans te werk gingen.

Pi Ying had geen bedachtzame aard. Die karakterzwakte, gevoegd bij een mateloze ambitie die meer bij een ouder iemand paste, verontrustte zijn leraar. Hij herkende met afgrijzen de listigheid van een slang in de jongen.

‘Jouw heftigheid is die van een zomerstorm, jochie,’ zei de oude Wang, die stilaan blind werd, tijdens een pauze, ‘maar brute kracht dient zich te verbinden met wijsheid

om de gestelde doelen te bereiken. Anders ebt ze weg.'

De namiddagen was Pi Ying vrij om te spelen met zijn uit Hongkong gehaalde Engelse speelgoedtreinen, die door een miniatuurlandschap van bergen en meren reden dat een hele kamer in beslag nam van het speelpaviljoen in de yamen.

Wanneer hij zich verveelde kon hij Sun vragen hem te helpen papieren vliegers te maken om ze vervolgens op te laten, of om hem achter Wangs rug om mee uit vissen te nemen op de rivier Huang Pu, in een fragiel schuitje waarmee de bedienden van zijn vader boodschappen deden op de plaatselijke markt, op de kaden van Shanghai.

Wat de kleine Pi Ying echter het meest fascineerde was rondzwerven in de yamenpaviljoens met de kunstvoorwerpen die zijn familie verzamelde: jaden leeuwen, porseleinen vazen, zijden kamerschermen gedecoreerd met lotusbloemen, spreuken gekalligrafeerd op dunne vellen rijstpapier, gigantische, aan het plafond hangende papieren draken en nog oneindig veel meer schitterende stukken die zijn vader en zijn grootvader op hun zakenreizen door het Chinese gebied hadden bemachtigd.

Van alle verzamelde voorwerpen werd de aandacht van de jongen het sterkst getrokken door drie ivoren bollen, die goed beschermd op zijden kussentjes in een vitrine lagen. Toen de jongen zijn leermeester vroeg wat het waren, gaf deze slechts geraffineerd vage antwoorden.

De vredige routine van Pi Ying zou zich rustig hebben voortgezet ware het niet dat de Taiping-opstand losbarstte. Toen de rebellen Shanghai wilden innemen, was de yamen van Kin Fo een van de eerste eigendommen op Engels grondgebied die door de christenen werd bestormd.

De aanval vond plaats in de vroege ochtend. Vele jaren later zou Pi Ying zich een dof geluid herinneren dat hem uit zijn slaap haalde. De chaotisch oprukkende troepen arriveerden bij de poort van de yamen, waar ze niet konden worden tegengehouden door zijn vaders bedienden, die onder de opmars van de rebellen werden verpletterd.

Vanuit zijn raam zag een doodsbang Pi Ying hoe de soldaten de gebouwen in brand staken. De vlammen verteerden het complex razendsnel. De jongen, verlamd van angst, was niet in staat zijn kamer te verlaten.

Wat daarna gebeurde, was nevelig in zijn herinneringen. Het geluid van voetstappen op de trap. Het onmiskenbare tumult van een lijf-aan-lijfgevecht in zijn vaders slaapkamer. Een gesmoorde schreeuw, de laatste die Kin Fo voortbracht, op het moment dat hij gekeeld werd door zijn vijanden.

De reconstructie van het daaropvolgende vervloede in een onwezenlijke sfeer, waarin het voor Pi Ying altijd onmogelijk zou blijven droom en werkelijkheid te scheiden.

Duidelijk was wel dat een soldaat al zwaaiend met een toorts zijn kamer binnenkwam, en dat hij blijkbaar verast was een kind aan te treffen. Enkele seconden later was die verbazing voorbij en stak de man de zijden wandtapijten in brand. Op dat moment – meer dan zestig jaar later herinnerde Pi Ying zich het heel helder – trok de kerel een dolk tussen zijn kleren vandaan en kwam met een wrede, moordzuchtige schittering in zijn ogen op de jongen af.

Toen kwam Wang binnen om zijn meester te redden.

De oude man vocht met de soldaat. Het verbaasde de jongen te zien dat de bijziende bejaarde een woeste krijger was die als een tijger voor Pi Yings leven vocht.

De ontknoping van het gevecht was echter wazig in het

geheugen van de jonge meester. Het eerstvolgende wat hij zich helder voor de geest kon halen was hun vlucht, in het holst van de nacht, over de rivier: Wang roeiend in hetzelfde bootje waarmee Sun de jongen uit vissen nam.

Wat Pi Ying nooit vergat, was het bevel dat zijn leermeester hem gaf toen ze de kaden van Shanghai naderden. De oude man boog zich over een zijden zak waaruit hij de drie mysterieuze ivoren bollen haalde.

‘Dit is ons laatste geheim. Wat er ook gebeurt, je moet het met je leven verdedigen.’ Wang keek achterom; in de verte verhief zich een hemelshoge kolom van vlammen die de yamen verslonden.

Even leek de filosoof zich te verliezen in zijn herinneringen, terwijl Pi Ying het gladde oppervlak van de reusachtige parels streelde. Toen de oude man uit zijn gepeins bijkwam, vervolgde hij: ‘Je vader en je grootvader hebben veel vijanden gemaakt. Ik wist dat het zo zou aflopen.’

De verwarde uitdrukking op het gezicht van Pi Ying ontging de oude man niet.

‘Je zult het begrijpen, als het moment daar is.’

Daarna vervloeiden Pi Yings herinneringen met de duisternis van die nacht, met het beeld van de huilende oude Wang in het bootje op de rivier.

Toen de vijanden van Kin Fo de volgende dag op de steigers van Shanghai navraag deden naar een jongen die vergezeld werd door een bejaarde man kon niemand uitsluitsel geven.

Een aan opium verslaafde koelie die op de kade lag verkondigde luidkeels dat hij ze de afgelopen nacht aan boord had zien gaan van een schip naar de Verenigde Staten, maar niemand lette op hem.

Nooit werd er in Shanghai nog iets van hen vernomen.

Over dieren en mensen:

niet-gepubliceerde pagina's uit het dagboek
van Carl Hagenbeck

Alexandrië, Egypte, 1870

We waren het schip nog niet af of de stank van de haven drong in mijn neusgaten. Een misselijkmakende geur, een mengeling van bederf en wellust, omhulde Suez als een kleverige nevel.

We hadden gevolg gegeven aan de dringende oproep van Lorenzo Cassanova, een van onze agenten die dieren verzamelde. Onze vertrouwensman in Afrika.

Nog geen twee weken eerder was er een kort telegram bij onze dierentuin in Stellingen bezorgd waarin dringend hulp verzocht werd. Onze jager was bedlegerig, ten prooi gevallen aan een tropische ziekte, ergens in de haven van Suez. En de dieren die hij tijdens zijn expeditie naar Congo had gevangen, waren overgeleverd aan Gods genade. Onze dieren.

We vertrokken meteen. We lieten vader achter aan het hoofd van de zaak en met alleen Dietrich, de jongste van onze broers, als gezelschap, kredietbrief op zak, gingen we op weg naar de noordkust van Egypte.

Daar de Frans-Pruisische Oorlog op zijn hoogtepunt was, waren de rechtstreekse routes naar Noord-Afrika geblokkeerd. We moesten een omweg maken door het hele Middellandse Zeegebied om bij de noordkust van Egypte te komen en daarna het kanaal door om de wa-

teren van de Rode Zee te bereiken.

Alsof dat alles nog niet gecompliceerd genoeg was, liepen de religieuze spanningen in dat gebied ook behoorlijk op, met de Mahdi Mohammed aan het hoofd van de opstandige mohammedanen, die klaarstonden om op zijn bevel elke christen die ze op Afrikaans grondgebied tegenkwamen de strot af te snijden.

Dat was de achtergrond van ons onthaal die middag in Suez. Meteen nadat we voet aan wal hadden gezet, lieten Dietrich en ik ons inschrijven in Hotel Suez. Zonder meer tijd te verliezen dan nodig was om ons enigszins op te frissen, haastten we ons het doolhof van straatjes in om datgene wat ons toebehoorde te zoeken.

De dieren vinden was niet moeilijk. Het is onmogelijk een troep geiten, antilopen, leeuwen, struisvogels, vogels, apen en olifanten in een drukke haven verborgen te houden. Al snel vonden we de opslagruimte waar Casanova de dieren had ondergebracht.

Al is onderbrengen niet echt het juiste woord om weer te geven hoe die vuile Italiaan onze dieren had opgehoopt. De geconcentreerde dampen van hun uitwerpsemen en urine waren tot verscheidene straten ver van de plek te ruiken. De herrie van het gebrul en gekakel was tot in Tripoli te horen.

De vreugde over het feit dat we onze koopwaar gevonden hadden, ebde weg door de beestachtige chaos die in de ruimte heerste. Struisvogels en okapi's liepen vrij rond. De apen, bevrijd uit hun kooien, bekogelden elkaar met rotte fruitschillen onder een koor van gekmakend gekrijs. De leeuwenkooien waren in geen weken schoongemaakt. Twee zieke olifanten lagen midden in hun drek op de grond.

'Waar is de Italiaan?' vroegen we aan de eerste de

beste die in die chaos opdoemde, een dikke Egyptenaar met een olijfkleurige huid.

De wilde sprak geen enkele beschaafde taal. Druk gebarend brabbelde hij in het Arabisch zonder zich iets van ons ontzette gezicht aan te trekken.

Toen hij in de gaten kreeg dat we zijn gegorgelde koe-terwaals niet begrepen, verzocht hij ons hem te volgen naar de achterkamer van de ruimte.

Daar, in een armzalig bed, uitgeteerd door malaria, lag Cassanova zwetend te kronkelen, zonder dat de goede zorgen van een andere Moor, die zijn bloedende zweren schoonmaakte, hem enige verlichting leken te brengen.

‘Herr Hagenbeck, de Heer zij geprezen,’ begroette hij ons met een zwakke stem.

‘Wat is hier gebeurd, signore Cassanova? Wat moet die chaos voorstellen?’

‘Wat er gebeurd is, meneer? Nou, u kunt zich de nachtmerrie niet voorstellen waar ik doorheen ben gegaan om vanuit het hart van Congo tot hier te komen. Het mag een wonder heten dat ik het heb overleefd.’

Zijn blik was die van een krankzinnige, met sterk verwijde, glazige pupillen. Hij kwijlde tijdens het praten, produceerde schuimbelletjes.

‘Wat we weten is dat u behoorlijk in de nesten zit, Casanova. Onze dieren zijn ziek. We mogen van geluk spreken als we met een handvol levende parelhoenders in Hamburg aankomen.’

‘Daar gaat het niet om, *porca miseria*.’ Voor het eerst keek hij ons recht aan, uitdagend. Ondanks zijn verwarde staat maakte zijn gedecideerde toon ons onrustig. ‘Hebt u het telegram gelezen?’

‘J... ja.’

‘Dan weet u dat er iets voor u is. Iets heel bijzonders.’

Dat stond in zijn bericht: 'Spectaculaire vondst. Aanwezigheid in Suez dringend vereist. Levensgevaar.'

'Wat is die ... vondst?'

Cassanova ging rechtop in bed zitten, alsof hij opeens de geest kreeg. Ook al rilde hij, zijn blik vestigde zich strak op ons.

'Een echte leviathan. Het meest magnifieke beest dat een blanke ooit voor ogen heeft gekregen.'

Cassanova viel terug. Hij was overdekt met zweet. We twijfelden eraan of hij de morgenstond zou halen.

Zo, met zijn ogen gesloten, kon zijn ademhaling een onrustige slaap betekenen, of een doodsgereutel. Met wat zijn laatste ademtocht leek te zijn, zei hij iets in het Arabisch tegen zijn mannen. Een van de Moren, Seppel noemde hij hem, dezelfde die ons naar hem had gebracht, gebaarde ons mee te komen.

Zonder goed te weten wat we moesten doen, liepen Dietrich en ik achter de Sudaneezen aan door de gangen van het pand. De dieren, zich niet van ons bewust, gingen gewoon door met hun gekrijs.

De man bleef staan voor een houten deur. Hij zocht in zijn tuniek en haalde een sleutel tevoorschijn. Hij draaide hem om in het slot, opende de deur en stapte opzij zodat we het hol dat hij ons toonde konden binnengaan.

Daar was de stank zo mogelijk nog ondraaglijker.

Ineengezakt tussen stro en viezigheid lag een monster, half hagedis, half dikhuid. Zijn huid was schraal. Er lag geen enkele glans in de ogen waarmee hij ons onverschillig gadesloeg. Hij stootte een droog gesnuif uit en haalde moeizaam adem. Hij zieltoogde, net als onze jager. Maar zelfs zo was het beest indrukwekkend. Zoiets hadden we nog nooit gezien.

We keerden terug naar de Italiaan. Zijn toestand leek in slechts enkele minuten verslechterd.

‘En?’ vroeg hij met gesloten ogen.

‘En ... wat?’

‘Hoeveel ga je me betalen voor dit exemplaar?’

Alleen vaders strikte opvoeding weerhield ons ervan in lachen uit te barsten voor de ogen van deze ijle stervende.

‘Het lijkt ons niet dat u in de omstandigheden verkeert om te onderhandelen, signore Cassanova. U kunt niet eens op uw benen staan.’

‘Doe niet zo idioot, Hagenbeck. Het geld is niet voor mij. Ik wil dat u het aan mijn weduwe in Wenen geeft. Ik weet dat ik deze nacht niet doorkom.’

Ik antwoordde niet.

‘Er ... zijn meer, veel meer van deze dieren, daar waar we dit exemplaar hebben aangetroffen. Het is een jong. Een welp.’

We luisterden aandachtig.

‘Een kudde. Het moeten er minstens een dozijn zijn. Gigantisch. Een man zou een bad kunnen nemen in een van de pootafdrukken die de moeder van dit dier heeft achtergelaten.’

‘Waar?’ vroegen we, zonder enige emotie in onze stem te laten doorklinken.

‘Zo stom is deze Italiaan nou ook weer niet, Hagenbeck. Dát is wat ik u verkoop. Naast die ... draken verbleken alle andere dieren. Tien olifanten kunnen een van deze beesten nauwelijks evenaren.’

We knikten, zwijgend.

‘Denk eens aan de circussen. Aan de dierentuinen. Aan de drommen mensen die zich voor de poorten van uw dierenpark in Stellingen verzamelen om die impo-

sante, prehistorische wilde dieren te zien, wezens die door de tijd en God vergeten zijn.’

‘Waar?’ drongen we aan, fluisterend. Cassanova wond zich op, verdeed zijn laatste adem.

‘Honderdduizend mark, afgeleverd bij mijn weduwe, en de kaart is van u. Met de exacte coördinaten.’

We hadden kunnen lachen. Maar de situatie was niet komisch. Dat jong konden we voor een miljoen dollar aan het circus van Forepaugh verkopen. En de moeder aan het circus van P.T. Barnum, voor tien miljoen. Maar Cassanova lag op sterven.

‘Wáár?’ Het stoïcisme liet ons in de steek. Voor het eerst braken we vaders gulden regel: ‘Met de hoed in de hand komt men door het ganse land.’ Er was geen tijd voor hoffelijkheden.

‘De kaart bevindt zich hier,’ zei hij, op zijn hoofd wijzend. Zijn stem was niet meer dan een gefluister. ‘Geef me potlood en papier, dan schrijf ik de juiste coördinaten voor u op.’

Dietrich reikte hem het notitieboekje aan dat hij altijd op zak had. De hand van de Italiaan was al krachteloos. Hij was niet in staat het vast te houden.

‘Ik zie de aanplakbiljetten al voor me ... Herr Hagenbeck ... schitterend, prachtig, in heel grote letters: Kom ... de monsters zien ... die Noach niet ... in zijn ark kon meenemen ...’

Vervolgens, stilte.

De Sudanese voelde Cassanova’s hals zonder iets te vinden. Hij keek ons aan en schudde zijn hoofd. De Italiaan had zijn geheim meegenomen in het graf.

Zonder tijd te verliezen snelden we naar de ruimte waarin ze het wonderlijke dier hadden opgesloten. Te laat. Het was al in de voetsporen van zijn vanger getreden.

‘Wat nu?’ vroeg mijn broer te midden van het gebrul van de dieren. Er was ons een fortuin ontglipt, het was als water door onze vingers gelopen.

Er moest snel gehandeld worden. We hadden een lading dieren om naar Hamburg te vervoeren. Beter nog, een *gratis* lading dieren. Op zijn haastige weg naar het graf was Cassanova vergeten zich voor zijn diensten te laten betalen.

We overwogen de ontzaglijke resten van de sauriërdikhuid mee te nemen, maar dat was onmogelijk. Hij zou spoedig gaan ontbinden. Het bleek heel lastig in Suez een goede taxidermist te vinden.

We bevalen het gigantische kadaver te verbranden. Ze moesten het met pek overgieten en vervolgens daar, midden op de patio, in brand steken. Het moest branden tot de asresten niet meer te herleiden waren. We wilden niet dat iemand anders van zijn bestaan wist.

Hoe goed we Cassanova's bezittingen ook doorzochten, we vonden niets wat duidde op de plaats waar hij de leviathan had gevangen.

De tijd drong. Drie dozijn wilde dieren moesten verscheept worden. We dienden ze naar hun bestemming te brengen, gezond en wel.

Later zouden we wel een manier vinden om de Congolese draken te lokaliseren. Ze zouden de komende decennia een obsessie voor ons gaan vormen, die draken.

Draken waarvan we de wetenschappelijke naam pas vele jaren later te weten kwamen, toen we een bezoek brachten aan P.T. Barnum in de Verenigde Staten, op zoek naar een financier voor onze voorstelling met getemde leeuwen.